Grammar nazi(s) *versus* idealul perfecțiunii

I. FUNERIU

Sintagma englezească din titlu și-a câștigat dreptul de a se instala în vocabularul limbii române. Este utilizată frecvent de către internauți. Nu mai vorbesc de faptul că e ilustrată pe YouTube printr-un filmuleț de câteva minute pe care-l rezum într-o singură frază: un ofițer SS își trage un glonț în cap când un tânăr îi corectează germana aproximativă (în fapt o infimă imperfecțiune), iar iubita acestuia – evreică – îl umilește citând din Gramatica Academică regula pe care a încălcat-o. Tot pe internet, dau peste o anecdotă franceză; o reproduc în original și apoi în traducere:

> Au retour d'une séance de l'Académie, Nicolas Beauzée trouva sa femme en galante compagnie. Le séducteur, qui disait à l'épouse infidèle « Quand je vous avertissais, madame, qu'il fallait que je m'en aille », fut repris par l'académicien, auteur d'une *Grammaire générale et raisonnée*, qui le corrigea ainsi : « Eh, monsieur, dites au moins : *Que je m'en allasse !* ».
>
> Întors acasă de la o ședință a Academiei, Nicolas Beauzée își găsi nevasta într-o galantă companie. Amantul, care-i spunea soției infidele „Și te avertizasem, doamnă, că trebuia *să plec*“, primi din partea membrului înaltei instituții, autor al unei *Gramatici generale şi sistematice*, această replică menită să-i corijeze exprimarea: „Ei bine, domnule, spuneți măcar: *să* **fi** *plecat* !“

Să-ți curmi viața pentru o confuzie lexicală ori să te afecteze într-atât ignorarea subjonctivului imperfect încât să uiți până și de infidelitatea matrimonială – iată două „performanțe“ greu de admis și încă mai greu de înțeles.

Sunt împotriva pedanteriei extreme și cominatorii, dar mai ales împotriva fanatismelor de orice fel: fie ele politice, ideologice, religioase sau... textologice. Acest lucru nu mă împiedică însă, atunci când scriu, să

BDD-A32062 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:34 UTC)

aspir la idealul perfecțiunii. Pe care știu că nu-l pot atinge, cu toată strădania mea. Nici măcar una din cărțile pe care le-am publicat n-a apărut „fără păcat", adică, etimologic vorbind, *impecabil*. Am suferit de fiecare dată, dar n-am folosit, totuși, nici pistolul, nici ștreangul. Dezaprob fanatismul, dar admir aspirația către sublimitate, cu gândul la o editură germană care ne asigură în caseta tehnică: *Dieses Buch erscheint ohne Druckfehler,* adică, pe românește: *această carte nu are nicio greșeală de tipar*. În atmosfera filologică în care m-am mișcat de-a lungul unei vieți, acest ideal seren, care n-are nimic de-a face cu fanatismul, era la el acasă. Ca să mă credeți, vă citez un text despre punctele de suspensie din cartea profesorului Sergiu Drincu[1]:

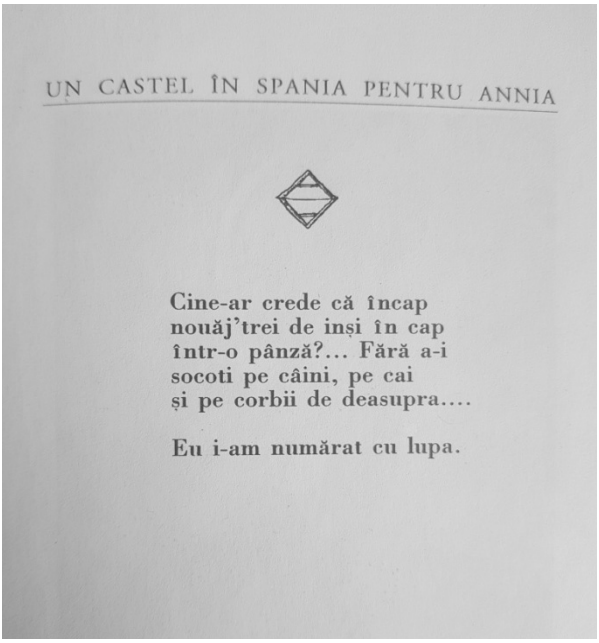
> Punctele de suspensie, **trei** la număr, […] indică o pauză mare în cursul vorbirii. Ele pot fi puse după orice parte de propoziție și oriunde în structura unei fraze, întrucât rațiunea folosirii lor *acoperă realități obiective și subiective* atât de diverse încât fluxul vorbirii poate fi întrerupt în orice moment al său. De reținut este faptul că punctele de suspensie nu marchează sfârșitul unei propoziții sau al unei fraze, ci indică doar întreruperea șirului vorbirii. Totuși, plasate la sfârșitul unui enunț, ele pot marca și sfârșitul acestuia.

Precizări inutile și agasante, veți spune, prea multe evidențe, exces de zel, dădăceală pedagogică, pedanterie academică. Că nu e deloc așa încerc să dovedesc evocând două întâmplări filologice. Una mai veche, cealaltă mai proaspătă. *Ergo:*

Acum exact 20 de ani, primesc în dar, din partea poetului Șerban Foarță, o splendidă carte de poezie (*Un castel în Spania pentru Annia*), editată în condiții grafice excelente, la Editura Brumar. Pe paginile din stânga sunt reproduse picturi celebre ale unui Paul Gauguin sau Vincent Van Gogh sau Pieter Bruegel sau..., iar pe pagina din dreapta (*belle page* cum o numeau tipografii de altădată) – o poezie închipuind reflecția picturalului în sensibilitatea inocentă a Anniei. O adevărată carte „pentru copii și rafinați". Toate poeziile sunt minunate, dar una mi-a atras atenția în mod special; o reproduc, aici, în facsimil; pe pagina din stânga, admirăm *Peisaj*(ul) *de iarnă*, o pânză a lui Bruegel cu multe „personaje":

[1] *Punctuația de bază în limba română*, Editura Amphora, 2008, p. 71.

BDD-A32062 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:34 UTC)

UN CASTEL ÎN SPANIA PENTRU ANNIA

Cine-ar crede că încap
nouăj'trei de inși în cap
într-o pânză?... Fără a-i
socoti pe câini, pe cai
și pe corbii de deasupra....

Eu i-am numărat cu lupa.

Știam că autorul e foarte exigent cu litera scrisă. Pe vremea mașinilor de scris mecanice își dactilografia singur textele pe care le trimitea spre publicare. Dacă se întâmpla să comită o cât de mică eroare, scotea o coală nouă și relua dactilografierea, ori de câte ori era nevoie, până când, fără completări și ștersături, textul era prezentat, „nemaculat" de stilou sau pix, revistei „Orizont", unde deținea o rubrică permanentă. Bănuiesc că proceda identic și când își preda dactilogramele la edituri. Dar, ați observat desigur, nimic nu se ascunde mai bine decât o eroare de tipar. Cartea despre care vorbesc conține una singură, minimă e drept, dar care s-a ascuns atât de bine încât s-a strecurat prin filtrul celor care au vegheat la acuratețea textului: punctele de suspensie după *deasupra* sunt **patru**, nu **trei** (așa cum ar trebui). Fără suflet cum sunt când e să observ amănunte de acest fel, i-am arătat autorului textul, cu totuși regretul că-i produc „migrene și nopți albe", cum se plângea cu ani în urmă[2]:

> Nu suntem chiar niște maniaci, niște pedanți fără umor, atrabiliari și acariatri, căutători, cu dinadinsul, de nod în papură, ș.c.l.; cu toate astea, o eroare, fie și mică, de tipar, ne poate da *migrene și nopți albe* [s.n.].

[2] *Zgomote și afonisme*, în vol. *Afinități efective*, Cartea românească, 1990, p. 9

BDD-A32062 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:34 UTC)

În glumă spusă, replica lui Șerban Foarță la observația mea fu letală: „am să dau în judecată editura!“.

Exasperat că-mi prezentau lucrări neglijent redactate, le-am povestit studenților mei întâmplarea ca să-i vindec de superficialitate și indiferență. Surpriza însă a venit săptămâna următoare, la același curs; un student s-a prezentat cu cartea în mână și mi-a spus cam așa: „Domnule profesor, ne-ați învățat să nu jurăm pe cuvintele magistrului: «non iurare in verba magistri» ne-ați spus pe latinește; iată, eu v-am urmat sfatul, am achiziționat ieri volumul de care ne-ați vorbit și am constatat că aici, *la mine*, sunt TREI puncte, nu PATRU cum ne-ați asigurat dumneavoastră“. Și-mi arată cartea. Observ că are dreptate; intrigat (mi se părea că studenții șușoteau), o scot pe a mea din geantă și constatăm amândoi că „la mine“ sunt PATRU, iar la el TREI! Nu vă speriați, nu-i nicio magie la mijloc: editura suplimentase tirajul, iar autorul îndreptase, greșeala la al doilea[3].

A doua întâmplare e din 2001. La un examen de admitere la o facultate prestigioasă se propusese spre analiză sintactică strofa eminesciană:

Cum izvorând îl înconjor
Ca niște mări, de-a-notul...
El zboară, gând purtat de dor,
Pân’ piere totul, totul.

Nu toți profesorii din comisie au sesizat ingambamentul dintre versurile 2 și 3; în consecință, au plasat bara despărțitoare dintre propoziții după *de-a-notul*, în loc s-o așeze în mijlocul versului, după *mări*. O profesoară a sesizat subtilitatea sintaxei lui Eminescu, a cărui frază, prozaic spus, ar suna cam așa: „fiindcă Luceafărul e înconjurat de mări, acesta zboară, ca și cum ar înota, până ce piere cu totul“. Perfectă interpretare, n-am ce zice! Dar, vorba latinească: „si tacuisses, philosophus mansisses”..., pentru că, mândră de observația ce-i uimise (sau umilise?) pe câțiva neofiți din comisie, profesoara noastră își continuă hermeneutica trecând de la gramatică la textologie. Fatală gafă: propune ca, într-o viitoare ediție Eminescu, punctele de suspensie să fie... suspendate, adică scoase din locul

[3] În 1988 am editat romanul *Lunatecii* de Ion Vinea. Titlul unui capitol de acolo e *Țintarul*. Bănuind că zețarii ar putea culege *Țînțarul*, scriu pe marginea manuscrisului: „Atenție! *Țintarul*!!!“. Merg în tipografie să urmăresc procesul tipăririi și constat că, în ciuda precauțiunii mele, s-a cules *Țînțarul*. Se trăseseră deja vreo 800 de pagini. În criza de hârtie de atunci, nu puteam emite pretenția ca pentru atâta lucru să se reia de la început tipărirea, așa încât, dintr-un tiraj de 5000 de exemplare, numai în ultimele 4200 titlul capitolului e corect tipărit.

BDD-A32062 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:34 UTC)

unde le-a plasat, greșit, Perpessicius; și se mai și miră că marele editor n-a sesizat un fapt minor, anume că punctuația lui indică limpede faptul că propoziția se încheie după *de-a-notul.* Nu, doamnă profesoară, nu e deloc limpede. Și nu pretind să mă credeți pe mine, mă rezum să-l mai citez o dată pe domnul Drincu, căci repetiția este mama învățăturii: „punctele de suspensie **nu marchează sfârșitul unei propoziții sau al unei fraze** [...], ci indică doar întreruperea șirului vorbirii". Și dacă tot am călcat pe teritoriul textologiei și al stilisticii, vă mai spun ceva, pentru a vă potoli, un pic măcar, elanul hermeneutic: punctele de suspensie sunt chiar necesare acolo, fiindcă ele atrag atenția asupra unui paradox: *zboară... înotând* sau, în situații asemănătoare: *glumă... tristă, tânăr... bătrân*[4] și câte altele.

În sfârșit, fiindcă tot ne-am oprit la punctele de suspensie, mi-am adus aminte, printr-un reflex lingvistic, de o altă întâmplare ce ține de știința textului. Când academicianul Marius Sala a împlinit 80 de ani, am fost invitat să scriu un articol care urma să apară într-un volum „*in honorem magistri*". Cum subiectul intervenției mele era de textologie, n-am avut ceva mai bun de făcut decât să-l ornez cu următorul moto extras din testamentul lui Arthur Schopenhauer:

> *Blestemat fie omul care, în viitoarele ediții ale operelor mele, va schimba ceva cu bună ştiință, o frază sau numai un cuvânt, o silabă, o literă, un semn de punctuație !*

La un moment dat, în textul meu folosesc neologismul... *suspans,* dar scriu *suspense* ca în franceză, ignorând faptul că ultima variantă a DOOM-ului ne recomandă să scriem cum pronunțăm. Doamna Ioana Vintilă-Rădulescu, îngrijitoarea volumului, îmi telefonează, ușor panicată mi s-a părut, și-mi spune cam așa: „știți, noi când am redactat DOOM-ul am propus forma *suspans*, întrucât cuvântul a devenit românesc și atunci ar trebui să-l scriem așa cum îl pronunțăm". „Și de ce nu l-ați modificat chiar dumneavoastră, doar v-am trimis textul online" am răspuns nedumerit. „L-aș fi modificat eu, n-aveți grijă, dar după ce am citit blestemul din motoul dumneavoastră n-am îndrăznit". „Nu-i al meu, doamnă, e al lui Schopenhauer" i-am răspuns pacifist și conversația în *suspans* a rămas...

[4] Cf. *Tânărul-bătrân*, poezia macedonskiană din vol. *Prima-verba.*

BDD-A32062 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:42:34 UTC)